

بازیابی اطلاعات از محیط‌های کنترل پروژه

سید موسی خالصی‌زاده (استاد)

محمد‌هادی نورانی (کارشناس ارشد)

دانشکده‌ی مهندسی صنایع، دانشگاه صنعتی شریف

برنامه‌ریزی و کنترل پروژه، در طرح‌ها و پروژه‌های مختلف به دو صورت متمرکز و غیرمتمرکز اعمال می‌شود. پروژه‌های متمرکز به پروژه‌هایی اطلاق می‌شود که تمام مراحل طراحی تا اجرای آن در داخل سازمان و با اتکا به نیروهای درون سازمان انجام می‌شود. در مقابل پروژه‌های غیرمتمرکز به پروژه‌هایی اطلاق می‌شود که تمامی یا قسمی از مراحل طراحی، اجرا و نظارت آن توسط پیمانکاران خارج از سازمان انجام می‌شود. عمدترين عامل موقيت در مدیريت پروژه‌های غيرمتمرکز، وجود يك سيستم اطلاعاتي قوي و منسجم برای جمع‌آوري و پردازش اطلاعات اخذ شده از پیمانکاران و پشتيبان تصميم با سطح اطلاعاتي بالا و مطلوب است. هدف از ارائه‌ی اين نوشيار، معرفی يك سيستم اطلاعاتي و پشتيبان تصميم‌گيري است که با ارائه‌ی شاخص‌های سنجش، ميزان عملکرد و پيشرفت پروژه‌های اجرائي و طراحى درخت تصميم مورد نياز سازمان، سعی در هماهنگي نظارت بر پروژه‌های غيرمتمرکز سازمان دارد. به منظور دست‌يابي به اين هدف، نرم‌افزار مورد لزوم برای تلقيق قabilites‌های يك سيستم پشتيبان تصميم‌گيري و دانش مدیريت پروژه، طراحى و اجرا شده است. اين نرم‌افزار در شركت مهندسي توسعه و نفت به عنوان يك مطالعه موردي مورد آزمایش قرار گرفته است.

مقدمه

با طور کلي مجموعه‌ی از فعالیت‌ها که برای دست‌يابي به منظور يسا هدف خاصی انجام می‌گيرند، «پروژه» نامیده می‌شود. پروژه‌ها فعالیت‌های را شامل می‌شوند که باید در تاريخ‌های معین با هزینه‌های معن و كيفيت تعين شده اجرا شوند. در طول چند سال اخیر، کارشناسان صنعت دریافت‌های يك روش منطقی و عملی برای اجرا و نظارت بر فعالیت‌های پروژه و دست‌يابي به اهداف آن به کارگيري سيستم‌های مدیريت پروژه است. مدیريت پروژه، شاخه‌ی از علم مدیريت است که به طور خاص محدوده‌ی از فعالیت‌های صنعتی، بازرگانی و تحقیقاتی را در بر می‌گيرد. در واقع مدیريت پروژه، شامل فرایند برنامه‌ریزی، مدیريت فعالیت‌ها و منابع پروژه و تبادل گزارش‌های پيشرفت و نتایج به دست آمده از پروژه به مدیر است.

با اهداف با استفاده از تکنيک‌های متداول برنامه‌ریزی و

نظارت پروژه‌ها نظير: روش مسیر بحراني و تکنيک ارزیابي عملکرد پروژه، حاصل می‌شود.^[1]

در اکثر سازمان‌ها برای مدیريت و نظارت بر روند انجام پروژه از نرم‌افزارهای کنترل پروژه مانند: primavera، Microsoft project، time line projex و استفاده می‌شود. برای تجزيه و تحليل گزارش‌های ايجاد شده توسط اين نرم‌افزارها نيز از متخصصين کنترل پروژه كمک گرفته می‌شود. عدم وجود يك سيستم اطلاعاتي

برای ارائه در جلسات هیأت مدیره شرکت نفت، به صورت کامل و دقیق است.^[۱۵]

دلایل انجام فعالیت‌ها به صورت غیرمتمرکز^[۱۶]

(الف) تخصصی شدن کارهای اجرائی: از دلایل به کارگیری سیاست انجام فعالیت‌ها به صورت غیرمتمرکز، تخصصی شدن کارهای اجرائی و پیچیده‌تر شدن اجرای فعالیت‌ها در یک زمینه‌ی معین است.

(ب) هزینه‌ی کمتر: پیمانکارانی که در یک زمینه مشخص تخصص دارند، می‌توانند فعالیت‌ها را با انتخاب بهترین راهکارها و با هزینه‌های معقول‌تری به پایان برسانند، زیرا برای اتمام یک کار نیاز به سعی و خطأ و دوباره کاری ندارند.

(ج) صرفه‌جویی در سرمایه‌گذاری: سرمایه‌گذاری کمتر برای خرید تجهیزات مخصوص و مختلف که در بیشتر موارد تنها در یک دوره‌ی کوتاه از طول عمر پروره‌ها مورد نیازند.

(د) کمبود نیروهای درون‌سازمانی: کافی نبودن نیروهای درون سازمان برای هدایت و اجرای همزمان چند پروره.

باتوجه به دلایل بیان شده، بسیاری از شرکت‌ها براساس منطق کارشان و یا گستردگی زمینه‌ی فعالیتشان به انجام پروره‌ها به صورت غیرمتمرکز روی آورده‌اند. صنایعی نظیر صنایع خودروسازی، اتوبوسازان مسکن، پروره‌های خطوط انتقال نفت و گاز، پروره‌های کشف و استخراج مواد معدنی و کانی‌ها... از عده‌ی صنایعی هستند که به صورت کاملاً غیرمتمرکز و یا نیمه‌متمرکز پروره‌های خود را انجام می‌دهند. اصولاً پردازش بازخورهای اطلاعات در سیستم‌های مدیریت پروره نیاز به استفاده از متخصص برنامه‌ریزی و کنترل پروره دارد و در صورتی که حجم فعالیت‌های پروره زیاد باشد، عمل آنالیز اطلاعات برای هر فعالیت، و چگونگی پرخورد با آنها بسیار پیچیده و در برخی از موارد غیرممکن است. در عین حال وجود خطاهای انسانی (فراموشی و خستگی)، اعمال سلیقه‌های شخصی، عدم وجود سطح تخصص یکسان در بین متخصصین موجب پیدایش دوگانگی یا چندگانگی در پرخورد با مسائل مشایه می‌شود. این امر در درازمدت باعث ازین رفتار اصل ثبات رویه شده و کنترل کار و مدیریت پروره را تعییف می‌کند.

بنابراین برای ایجاد یک سیستم منسجم و یکپارچه با سطح اطمینان بالا و دقت مطلوب برای مدیریت و نظارت بر پروره‌ها غیرمتمرکز، ایجاد یک سیستم اطلاعاتی قوی و منسجم به منظور جمع‌آوری و پردازش اطلاعات لازم است. سیستم اطلاعاتی مورد

باتوجه به روند روبه رشد انجام پروره‌های پیچیده در سازمان‌ها و بالطبع، افزایش به کارگیری سیستم‌های برنامه‌ریزی و مدیریت پروره‌های غیرمتمرکز، نیاز به ارائه یک سیستم پشتیبان تصمیم‌گیری برای اثر بخشی بیشتر بر سیستم‌های کنترل و مدیریت پروره‌های غیرمتمرکز احساس می‌شود. مزایای استفاده از این گونه سیستم‌ها در نظارت و کنترل پروره را می‌توان چنین خلاصه کرد:

- رفع خطاهای انسانی در تصمیم‌گیری‌ها؛
- ارائه یک سیستم هوشمند به منظور جایگزینی با متخصص کنترل پروره

با مشاوره:

- آنالیز بازخورهای برنامه‌ها و گزارشات پیمانکاران، در سریع ترین و دقیق ترین حالت ممکن؛
- وجود تصمیمات از پیش تعیین شده برای مغایرات‌های تکراری مشابه؛

- ارائه مشاوره‌های معین برای مغایرات‌ها و انحرافات تکراری. برای طراحی سیستم پشتیبان تصمیم‌گیری در پروره‌های غیرمتمرکز، باید اینداورودی‌ها به دقت تشریح و به کارگرفته شوند تا خروجی‌های سیستم عملیات اجرا و نظارت یک پروره غیرمتمرکز را با دقت کامل تحت کنترل خود در آورند. برای این منظور از روش سازمان یافته‌ی تجزیه و تحلیل و طراحی سیستم‌های اطلاعاتی برای آنالیز سیستم‌های موجود، و ارائه یک سیستم‌های اطلاعاتی متناسب با پروره‌های غیرمتمرکز استفاده شده است.^[۱۷-۲۰]

شرکتی که به منظور مطالعه‌ی موردی از آن استفاده شده است، شرکت مهندسی توسعه و نفت وابسته به شرکت ملی نفت ایران است که به منظور نظارت بر اجرای طرح‌های توسعه در بخش صنایع بالادستی شرکت ملی نفت ایران ایجاد شده است. علت انتخاب شرکت مهندسی و توسعه‌ی نفت به عنوان یک مطالعه‌ی موردی، سیاست انجام پروره‌ها و طرح‌ها به صورت کاملاً غیرمتمرکز توسط شرکت است. با انجام مصاحبه با کارشناسان واحد برنامه‌ریزی و کنترل طرح‌ها در شرکت مهندسی توسعه و نفت، وضعیت موجود آن شرکت از دیدگاه نظارت و کنترل پروره‌ای مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و بر مبنای آن درخت تصمیم^[۱] که بر پایه‌ی تصمیمات تکراری در آن واحد است - تهیه شد. با به کارگیری نتایج به دست آمده، سیستم نظارت و مدیریت پروره‌های غیرمتمرکز مشتمل بر سه زیر سیستم: تعریف یک پروره‌ی جدید، پروره‌های در دست انجام و اختتام پروره‌ها، متناسب با نیازهای شرکت مهندسی و توسعه‌ی نفت طراحی و تهیه شد و نتایج آن مورد بررسی قرار گرفت. از جمله نتایج آن کاهش زمان بین دریافت گزارش پیمانکار و تهیه‌ی صورت وضعیت پروره

هزینه‌بی که برای آن انجام شده است. بنابراین BCWP برای یک کار تکمیل شده برابر با BCWS برای همان کار است. در واقع ارزش افزوده، درصدی از کل بودجه و به اندازه‌ی درصد پیشرفت واقعی یا تکمیل هر یک از فعالیت‌هاست. ارزش افزوده‌ی فعالیت‌های عمدۀ به صورت درصد و بین صفر تا ۱۰۰٪ فعالیت‌ها به صورت پله‌بی و به طور ۱۰٪-۷۵٪-۵۰٪-۲۵٪-۰٪ ریز فعالیت‌ها فقط به صورت ۰٪، یا ۱۰۰٪ که به معنی انجام یا عدم انجام آنها است، جمع آوری و گزارش می‌شود.

تعیین میزان ارزش افزوده به صورت فوق باعث سهولت در جمع آوری اطلاعات و تهیه و تدوین گزارشات عملکرد مناسب می‌شود. ارزش افزوده را بودجه‌ی هزینه شده برای کار انجام شده نیز می‌نمایند.

با استفاده از سه متغیر BCWS، ACWP، BCWP می‌توان شاخص‌هایی را که نشان‌دهنده‌ی وضعیت پرروزه در هر زمان است ارائه داد. این شاخص‌ها به سه دسته شاخص‌های انحراف، شاخص‌های عملکرد برنامه‌ی و هزینه‌ی، و شاخص‌های تجزیه و تحلیل روند تقسیم می‌شوند.

● شاخص‌های انحراف

(الف) انحراف از بودجه که عبارت است از تفاوت بودجه‌ی هزینه شده با هزینه‌ی واقعی کار انجام شده:

$$\text{VARIANCE(AV)} = \text{BCWS-ACWP ACCOUNT}$$

(ب) انحراف از برنامه که عبارت است از تفاوت ارزش واقعی کار انجام شده با بودجه هزینه شده:

$$\text{VARIANCE(SV)} = \text{BCWP-BCWS SCHEDULE}$$

(ج) انحراف زمانی که عبارت است از تفاوت تاریخ گزارش دهنده پرروزه با تاریخی که در آن BCWS و BCWP برابرند:

$$\text{VARIANCE(TV)} = \text{SD-BCSP TIME}$$

که در آنها SD تاریخ بررسی و BCSP عبارت است از تاریخی که در آن BCWP و BCWS برابرند.

(د) انحراف هزینه‌بی که عبارت است از تفاوت بین ارزش کار انجام شده و هزینه‌ی واقعی کار انجام شده:

$$\text{VARIANCE(CV)} = \text{BCWP-ACWP COST}$$

حدود تغییرات: در عمل همواره انحراف از برنامه وجود داشته و عدم انحراف تنها مربوط به موارد بسیار استثنائی است. بنابراین باید مشخص شود که انحراف از برنامه تا چه حد مجاز است. چنانچه در عمل انحراف بیش از مقادیر مذبور باشد، اقدامات اصلاحی باید انجام گیرد.

نظر علاوه بر پیچیدگی‌های خاص خود باید چنان طراحی شود که بتواند تمامی فعالیت‌ها یا طرح‌هایی را که به پیمان‌کاری و اگذار شده است، را تحت کنترل در آورده و در صورت برخورد با هر مسئله یا مشکلی بتواند بهترین راه کار را در قالب تصمیم‌های مختلف ارائه دهد، یا با پرسش‌های مختلف تصمیم‌های را به صورت سیستم پشتیبان تصمیم‌گیری به استفاده کننده عرضه کند.

در اکثر سازمان‌ها هیچ‌گونه سیستم پشتیبان تصمیم‌گیری که به طور خاص برای نظارت و مدیریت پرروزه‌های غیرمتکر طراحی و به کار گرفته شده باشد، وجود ندارد و فقط به استفاده از کارشناسان مربوطه اکتفا می‌شود. در برخورد با مسائل سطح بالاتر نیز که تصمیم‌گیری می‌باشد توسط مدیران مربوطه صورت پذیرد. تنها به تجربه، فراست و اشراف مدیر پرروزه تکیه می‌شود. از این رو با این پرروزه اولین قدم در این زمینه برداشته می‌شود.

شاخص‌های مورد استفاده در ارزیابی عملکرد یک پرروزه گزارش‌های عملکرد، فرایند جمع آوری و انتشار اطلاعات عملکرد، به منظور تأمین اطلاعات مربوطه به نحوه‌ی مصرف منابع در نیل به اهداف پرروزه، برای مجریان و دست‌اندرکاران پرروزه ضروری است. [۸۷/۵]

وضعیت پرروزه، یا بخش‌هایی از آن، با استفاده از متغیرهای کلیدی بودجه‌ی هزینه شده (BCWS)، هزینه‌ی واقعی کار انجام شده (ACWP) و ارزش کار انجام شده (BCWP)^۳ قابل تشخیص است. موارد فوق در ادامه تشریح شده‌اند.

(الف) بودجه‌ی هزینه شده (BCWS) این متغیر عبارت است از بودجه‌ی کل برای انجام کار در طول برنامه، به منظور مواجهه با هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم انجام پرروزه یا قسمی از پرروزه، به عبارت دیگر، میزان هزینه‌ی برآورد شده در برنامه برای تحقق فعالیت در یک دوره‌ی مشخص است.

(ب) هزینه‌ی واقعی کار انجام شده (ACWP) این متغیر عبارتست از هزینه‌ی واقعی که در یک دوره‌ی مشخص، به منظور انجام کار صرف شده است. این هزینه از جمع هزینه‌های پائین‌ترین سطح شکست فعالیت‌های تکمیل شده و نیمه‌تمام و سربار به دست می‌آید.

(ج) ارزش کار انجام شده یا ارزش افزوده (BCWP) این متغیر عبارت است از ارزش واقعی کار انجام شده، صرف نظر از

استفاده از نرم‌افزار پشتیبان تصمیم‌تهیه شده در این مقاله، تحلیل می‌شود. فایل کنترل پروژه باید شامل فیلدهای زیر باشد:

۱. کد فعالیت که دو حرف اول این کد از کد پروژه مربوط به آن گرفته شده است;

۲. نام فعالیت:

۳. تعلق هر فعالیت به فازهای موجود در پروژه؛

۴. مدت اجرای فعالیت؛

۵. زمان شناوری فعالیت؛

۶. درصد پیشرفت هر فعالیت؛

۷. ارزش افزوده‌ی هر فعالیت؛

۸. تاریخ شروع طبق برنامه واقعی؛

۹. تاریخ پایان طبق برنامه واقعی؛

پس از آنکه زمان‌بندی پروژه در نرم‌افزار PRIMAVERA TOOL\PROJECT به روز شد، با استفاده از منوی UTILITY\EXPORT اطلاعات زمان‌بندی پروژه در نرم‌افزار PRIMAVERA در قالب نرم‌افزار IV.DBASE ذخیره می‌شود. با استفاده از نرم‌افزار MS ACCESS موجود در نرم‌افزار پشتیبان تصمیم‌گیری، این اطلاعات از نرم‌افزار DBASE IV گرفته شده و تحت یک TABLE با عنوان DATA در نرم‌افزار MS ACCESS ذخیره می‌شود. TABLE در پایگاه داده ACCESS حداقل باید شامل فیلدهای زیر باشد:

ACT	کد فعالیت:
ES	زودترین زمان شروع:
TITLE	نام فعالیت:
EF	زودترین زمان پایان:
LF	دیرترین زمان پایان:
OD	زمان انجام فعالیت:
TF	زمان شناوری کل:
PHAS	فاز مربوط به فعالیت:
EVC	ارزش افزوده هر فعالیت:
PROGRES	پایگاه داده MS ACCESS موجود در نرم‌افزار پشتیبان تصمیم‌گیری ارائه شده شامل TABLE های .PROJECT,.DATA و PRJCONTACTOR, CONTRACTORS, WAIGHT و PROGRES است.
VISUAL BASIC	نرم‌افزار مذکور با زبان برنامه‌نویسی VISUAL BASIC تهیه شده است. این نرم‌افزار با استفاده از اطلاعات موجود در پایگاه داده ACCESS, اطلاعات MIS و DSS را به کاربر ارائه می‌دهد و کاربر را در تصمیم‌گیری پروژه یاری می‌دهد. این اطلاعات شامل گزارشات

● شاخص‌های عملکرد برنامه‌یی و هزینه‌یی دو شاخص دیگر، یکی برای عملکرد برنامه‌یی و دیگری برای عملکرد هزینه‌یی فعالیت‌ها یا فازهای پروژه مورد استفاده قرار می‌گیرند:

(الف) شاخص عملکرد برنامه‌یی

این شاخص که از تقسیم ارزش کار انجام شده بر بودجه‌ی برنامه‌ی ریزی شده به دست می‌آید، نشان‌دهنده‌ی وضعیت کار را نسبت به برنامه است. به طوری که مقدار بیشتر از یک آن جلو بودن کار از برنامه را نشان می‌دهد و بر عکس:

$$SPI^{\delta} = BCWP/BCWS$$

(ب) شاخص عملکرد هزینه‌یی

این شاخص که از تقسیم ارزش کار انجام شده بر هزینه‌ی واقعی کار انجام شده به دست می‌آید، نشان‌دهنده‌ی وضعیت هزینه‌ی واقعی نسبت به ارزش کار انجام شده است. به طوری که مقدار بیشتر از یک آن کاهش هزینه‌ی اجرا را نشان می‌دهد و بر عکس:

$$CPI^{\epsilon} = BCWP/ACWP$$

● شاخص تجزیه و تحلیل روند

در این روش با بررسی وضعیت فعلی، عملکرد آینده پیش‌بینی می‌شود. برای این تجزیه و تحلیل شاخص‌هایی وجود دارد. این شاخص‌ها هزینه‌ی باقیمانده به منظور تکمیل پروژه (هزینه‌ی تا زمان ختم) و نیز هزینه‌ی پروژه در پایان کار (هزینه‌ی در زمان ختم) را تخمین می‌زنند.

(الف) پیش‌بینی هزینه‌ی باقیمانده تا زمان ختم پروژه:

$$FCTC^V = (BC - BCWP)/CPI$$

(ب) هزینه‌ی جدید پیش‌بینی شده در زمان ختم پروژه:

$$FCAC^A = ACWP + FCTC$$

که در آن BC کل بودجه برنامه‌ریزی شده برای انجام پروژه یا قسمی از پروژه است.

مراحل انجام کار (منطق عمل)

در پایان هر ماه، پیمانکار گزارش کنترل پروژه را که با نرم‌افزار PRIMAVERA تهیه شده و به روز شده است، در اختیار مجری طرح قرار می‌دهد. مجری طرح پس از بررسی صحت این گزارش‌ها، آنرا را در اختیار واحد برنامه‌ریزی و کنترل طرح‌ها قرار می‌دهد نرم‌افزار PRIMAVERA از قابلیت گردآوری چند پروژه در قالب گروه پروژه برخوردار است و برای هر پروژه یک کد که از دو حرف تشکیل شده است را در نظر می‌گیرد. فایل دریافت شده از مجری طرح در گروه پروژه مربوطه به روز در آورده می‌شود و سپس با

نتیجه‌گیری

رشد روزافزون استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی و سیستم‌های پشتیبان تصمیم‌گیری باعث شده که کاربرد این‌گونه سیستم‌ها عمومیت یابد و بعنوان یک ابزار روزمره مورد استفاده‌ی کاربران و تصمیم‌گیرندگان قرار گیرد.

این ابزارها می‌توانند برای مقابله با پیچیدگی‌های پرروزه‌ها و طرح‌های صنعتی که از پارامترهای مؤثر زیادی برخوردارند، بسیار مفید واقع شوند و با کم ترین درصد خطا تامی گزینه‌های ممکن را بررسی و مورد تجزیه و تحلیل قرار داده و بهترین آنها را پیشنهاد کند. بدین ترتیب می‌توان آینده‌ی روشنی را برای این‌گونه سیستم‌ها پیش‌بینی کرد.

با مطالعه‌ی بیشتر روی سیستم‌های هوشمند و با انجام پاره‌ی تغییرات در آنها، می‌توان مقدمات تهیه‌ی سیستم‌های خبره را فراهم کرد. برای این منظور کافی است پس از تجزیه و تحلیل اطلاعات دریافتی توسط نرم‌افزارهایی که عمل پشتیبانی تصمیم را انجام می‌دهند، نتایج به جای پیشنهاد تصمیم به صورت پالس‌های الکترونیکی توسط MEDIA‌های مختلف برای پخش‌های دیگر در پرروزه نظیر واحدهای داخلی و پیمانکاران ارسال کرد.

عملکرد و پیشرفت پرروزه است که به تفکیک فعالیت، فاز، مسئول یا مدیر انجام، دوره زمانی خاصی از طول انجام پرروزه و... قابل دریافت است. در این گزارشات، نرم‌افزار ابتدا براساس دسته‌بندی که کاربر به نرم‌افزار ارائه می‌دهد، شاخص‌های انحراف، شاخص‌های عملکرد و شاخص‌های روند را محاسبه می‌کند و سپس براساس مقدار شاخص‌هایی به دست آمده گزارش چاپی به کاربر ارائه می‌دهد و به کاربر این امکان را می‌دهد که وضعیت پرروزه یا قسمت‌هایی از پرروزه را در مقایسه با برنامه‌ی اولیه به‌طور صریح دریابد. همچنین با استفاده از مقدار این شاخص‌ها، وضعیت پرروزه را از نظر هزینه‌ی انجام شده و ارزش ایجاد شده مورد بررسی قرار می‌دهد و گزارش چاپی از موقعیت پرروزه از نظر صرف هزینه و میزان تکمیل آن به کاربر ارائه می‌دهد. علاوه بر این، نرم‌افزار فوق قابلیت ارائه‌ی گزارشات گرافیکی، مانند نمودار پیشرفت طبق برنامه‌ی زمانی پرروزه به همراه نمودار پیشرفت واقعی پرروزه و نمودار ارزش افزوده پرروزه به کاربر را دارد. تمام این موارد در منوهای نرم‌افزار گنجانده شده است و این نرم‌افزار به گونه‌ی طراحی شده است که استفاده از آن حتی برای کاربرانی که اطلاعات چندانی در مورد مدیریت پرروزه ندارند، آسان و بدون مشکل است.

پاتوشت

1. Decision Tree
2. Budgeted cost of work scheduled
3. Actual cost of work performed
4. budgeted cost of work performed
5. Schedule productivity Index
6. Cost Productivity Index
7. Forecast Cost To Complete
8. Forecast Cost At Complete

منابع

۱. حاج شیرمحمدی، علی. «مدیریت و کنترل پرروزه»، اصفهان- انتشارات جهاد دانشگاهی، (۱۳۷۵).
۲. ذاکری، بنول. «روش‌های ساخت یافته تجزیه و تحلیل و طراحی سیستم‌های اطلاعاتی»، تهران، سازمان مدیریت صنعتی، (۱۳۷۵).

۳. «متدولوژی توسعه سیستم‌های اطلاعاتی»، شرکت اف. فرگوسن و سازمان

۴. مؤمنی، هوشیگ. «سیستم‌های اطلاعات مدیریت صنعتی»، (۱۳۷۵).
۵. نورانی، محمد‌هادی. «بازیابی اطلاعات از محیط‌های کنترل پرروزه»، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشکده صنایع، دانشگاه صنعتی شریف، (۱۳۷۸).
۶. تاجیک، کورش. «طراحی سیستم هوشمند مدیریت پرروزه»، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، (۱۳۷۸).
7. A guide to the Project Management Body of Knowledge PMBOK Project Management Institute. Standards Committee. A website at <http://www.pmi.org/standards/pmbok.htm> accessed (2002).
8. Kerzner, Harold, "Project management: a systems approach to planning scheduling and controlling", 7th ed, Newyork. John Wiley: (2001).
9. Guidelines for the preparation of periodic and final reports. Quality of life and management of living resources (A website at <http://www.corids.lu/life/src/projmgmt.htm> accessed (2002)